

K návrhu Ústavy SR

(1992)

*Vážený pán predseda, vážená vláda,
vážená Slovenská národná rada,*

prijímanie ústavy je pre každý štát významnou chvíľou. Ústava je základným zákonom, východiskom pre všetky ostatné zákony a ďalšie právne normy, zakotvuje vrcholné ústavné orgány štátu a vytvára pravidlá pre vzťah občana a štátu. Ústava by mala byť trvalou normou, pretože čím starší zákon, tým stabilnejší právny vzťah. Ústavy v niektorých štátoch platia desaťročia, ba stáročia a sú zdrojom hrdosti pre svojich občanov. Je overenou ľudskou skúsenosťou, že dokonalé dielo, v tomto prípade ústavu, možno prijať len na základe dokonalej prípravy.

Máme pred sebou vládny návrh Ústavy Slovenskej republiky a už jeho príprava nevytvára dobré východisko pre jeho dlhú platnosť. Návrh bol predložený verejnosti a poslancom približne pred mesiacom. Desať dní sme mali na oboznámenie sa s návrhom a desať dní na prerokovanie návrhu vo výboroch Slovenskej národnej rady. Výbory mali okolo 400 pripomienok, ktoré spracoval ústavnoprávny výbor. Spoločnú správu výborov, najmä ústavnoprávneho výboru, sme dostali v piatok, dnes sme dostali dodatok k spoločnej správe a rovnako dnes sme dostali dôvodovú správu k návrhu ústavy. Je zrejmé, že v takom krátkom čase nemožno pripraviť vnútorne skĺbený návrh ústavy.

Klub poslancov Kresťanskodemokratického hnutia sa oboznámil s predloženým návrhom. Naše pripomienky sme predkladali už na rokovaníach výborov Slovenskej národnej rady. Viaceré z nich sme publikovali v tlači. Prvý okruh našich námietok voči predloženému návrhu ústavy sa dotýka funkčnosti najvyšších ústavných orgánov Slovenskej republiky. Funkčnosť ústavných orgánov musí byť v ústave zabezpečená nie iba pre obvyklé obdobie, takpovediac pre dni slnečné, ale aj pre dni daždivé, pre krízové situácie. Podľa nášho názoru predložený návrh nezabezpečuje funkčnosť ústavných orgánov v každej situácii. Napríklad návrh vyžaduje pre voľbu prezidenta trojpäťtinovú väčšinu poslancov národnej rady. Ak sa niekedy v budúcnosti taká väčšina v národnej rade nenájde – máme príklad zo súčasného Federálneho zhromaždenia – a prezident nebude zvolený a padne aj vláda pre vyslovenie nedôvery zo strany parlamentu, kto bude vykonávať funkciu prezidenta a vlády, keďže vládu menuje prezident?

Podľa predloženého návrhu národná rada síce zasadá nepretržite, ale jej zasadanie možno prerušiť až na celkovú dobu štyroch mesiacov v roku. Vládny návrh neobsahuje možnosť vydávania zákonných opatrení. Ako bude fungovať zákonodarná moc v dobe prerušenia zasadania? Podľa pôvodného vládneho návrhu ak nie je obsadená funkcia prezidenta, zastupuje prezidenta vláda v plnom rozsahu, čiže v takom prípade by vláda mohla menovať aj samu seba. Podľa spoločnej správy táto právomoc sa vyníma z oprávnenia vlády v dobe zastupovania prezidenta, ale kto v takom prípade bude menovať vládu, prípadne jej jednotlivých členov? Kto bude podpisovať zákony namiesto prezidenta? Tieto naše námietky nemajú iba akademickú povahu. Dokonalé fungovanie všetkých ústavných orgánov štátu, najmä v krízovej situácii, je zárukou bezpečnosti štátu, aj bezpečnosti jeho občanov.

Další okruh našich námietok smeruje k ustanoveniam, ktoré vytvárajú možnosť nedemokratického použitia a oslabujú možnosť kontroly štátnej moci občanmi. Medzi také ustanovenia patrí ustanovenie

článku 134 ods. 1 o zániku mandátu poslanca bez bližšej konkretizácie, článok 99 o možnosti zrušenia výsledku referenda po troch rokoch podľa vládneho návrhu obyčajným zákonom, podľa spoločnej správy ústavným zákonom, článok 151, podľa ktorého sa sudcovia volia najskôr na 5 rokov a až potom natrvalo. Je zrejmé, že za týchto 5 rokov možno urobiť výber sudcov.

Další okruh našich námietok sa vzťahuje na prechodné a záverečné ustanovenia. Vládny návrh, a to aj v znení podľa dodatku spoločnej správy, zakladá dvojaký právny stav v Slovenskej republike, ak berieme za konečný návrh znenie dodatku ku spoločnej správe, ktorý sme dostali dnes. V článku 158 ods. 1 podľa tohto dodatku sa hovorí, že ústavné zákony, zákony a iné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú tejto ústave. Meniť a rušiť ich môžu príslušné orgány Slovenskej republiky. V tomto odseku sa nehovorí výslovne o súčasnej Ústave Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Zakotvuje sa tu právo slovenských orgánov zrušiť existujúce Ústavné zákony, ale v článku 161 dodatku k spoločnej správe sa nezrušuje súčasná Ústava ČSFR, ani jej jednotlivé ustanovenia, a to aj také jej ustanovenia, voči ktorým slovenská ústava nadobudne účinnosť dňom vyhlásenia, napríklad ustanovenia o Slovenskej národnej rade, o vláde Slovenskej republiky, o sústave súdov alebo o rozdelení právomocí medzi federáciou a republikami.

V článku 158 ods. 2 sa výslovne hovorí o vyhlásení neplatnosti zákonov a iných všeobecne závažných právnych predpisov vydaných v ČSFR orgánom Slovenskej republiky, Ústavným súdom Slovenskej republiky, resp. potvrdením tohto zrušenia. Mimochodom, iné všeobecne závažné právne predpisy spomenuté v článku 158 ods. 2 dodatku k spoločnej správe zahrňujú aj ústavné zákony, hoci v priamom znení ústavné zákony nie sú uvedené. Po nadobudnutí účinnosti Ústavy Slovenskej republiky nebude jasné, ktoré zákony na Slovensku platia a ktoré neplatia. Ilustruje to napríklad aj fakt z uplynulých dní, keď podpredseda vlády Slovenskej republiky pán Roman Kováč považuje ustanovenie vládneho návrhu ústavy v člán-

koch 66 až 67 o emisnej banke a colnom území Slovenskej republiky za súladné s platnou Ústavou ČSFR a predseda federálnej vlády pán Strážsky ich považuje za nesúladné, čo potom majú považovať za platný právny stav radoví občania? Jednoznačný právny stav predsa nie je iba akademickou požiadavkou profesionálnych právnikov alebo deklarovanej opozície, ale základnou požiadavkou na ústavné orgány, ktoré právny poriadok vytvárajú, a to predovšetkým na zákonodarný orgán, na nás, poslancov Slovenskej národnej rady.

Vládny návrh obsahuje aj viaceré nepresné právne termíny, o ktorých nevedno, čo znamenajú, napríklad ustanovenie článku 75 o spočívani alebo neuplatňovaní mandátu poslanca, článku 98 o účinkoch referenda a ďalšie.

Podľa názoru klubu poslancov KDH Slovenská národná rada sa ocitá v dileme. Podľa nášho názoru nie je možné v krátkom čase vypracovať dobrý návrh ústavy, ktorý by mohol bez zmeny a najmä bez zrušenia jednotlivých ustanovení vydržať desaťročia či stáročia. Na druhej strane Slovenská republika potrebuje ústavu, ktorá mala byť koniec koncov vypracovaná už podľa článku 142 existujúcej Ústavy ČSFR. Slovenská republika potrebuje ústavu tým viac, ak má od 1. januára budúceho roku pokračovať ako samostatná Slovenská republika. Nazdávame sa, že existuje východisko z tejto dilemy. Je potrebné a možné upraviť iba nevyhnutné ústavné inštitúty Slovenskej republiky, ktoré by umožňovali ústavné fungovanie štátu. Za klub poslancov KDH navrhujem, aby Slovenská národná rada prijala ústavný zákon o skrátenej Ústave Slovenskej republiky. Skrátená ústava bude vychádzať z predloženého vládneho návrhu Ústavy Slovenskej republiky, ale bude upravovať iba terajšie hlavy päť až osem návrhu ústavy, hlavu desať, jedenásť a trinásť, to znamená Slovenskú národnú radu, referendum, prezidenta, vládu, ústavný súd a súdy a prechodné a záverečné ustanovenia.

Navrhujem stiahnuť vládny návrh. Odovzdávam predsedovi Slovenskej národnej rady skrátený návrh ústavy, ktorý predstavuje súhrn

pozmeňujúcich návrhov k vládne mu návrhu, ako som uviedol vyššie. Tento návrh umožní konštituovanie všetkých ústavných orgánov potrebných na chod štátu, rešpektuje platné ústavné pomery a umožňuje jasný a bezkolízny prechod od súčasného ústavného stavu k samostatnej Slovenskej republike. Zároveň poskytuje čas na vypracovanie návrhu dokonalej a demokratickej Ústavy Slovenskej republiky.

Dakujem vám.

Prejav na 5. schôdzi SNR konanej
31. augusta a 1. septembra 1992